

JUDIT FONTCUBERTA I FAMADAS

Un viatge de Josep Asmarats a Argentona

Entre el 1890 i el 1901 s'edità *Lo Teatro Català*, un setmanari que, tal com indica el nom, s'ocupava principalment de la vida teatral catalana, si bé també tenia cabuda per a informacions d'altra mena. N'és una mostra l'article que, amb el títol d'"Una excursió a Argentona", hi aparegué el 1892 (publicat en els números 106 i 107, del 15 i del 22 de desembre) i que avui reproduïm a partir dels exemplars conservats a la Biblioteca de Catalunya.

Sembla que l'autor de l'article, Josep Asmarats, era un comediògraf conegut al seu temps, per tal com entre el 1892 i el 1935 li foren publicades una quarantena d'obres que, alhora, s'estrenaren a nombrosos teatres de Barcelona, molts desapareguts a hores d'ara: l'Olimpo, el Teatro Mundial, l'Ateneo Constancia, el Teatro de la Familiar Obrera de Sans, La Unió, el Teatro Zorrilla de Gràcia, el Teatro Principal de Gràcia, l'Alcázar Español, el Saló Arnau, el Teatre del Pavelló Tetuan, el Cinematògraf Clavé o el Teatre Im-

peri. L'època de màxima popularitat d'Asmarats, tanmateix, fou la darrera dècada del segle XIX i la primera del XX, quan sortí a llum la pràctica totalitat de la seva producció dramàtica i quan algunes de les seves peces foren reeditades, de vegades fins a tres vegades –*A cà la modista*, per exemple, de la qual Adolfo Ranera féu la primera edició el 1892 i Salvador Bonavia, la quarta, el 1911.

Les obres, algunes escrites en vers i d'altres en prosa, pertanyen a un gènere popular de llarga tradició arreu dels Països Catalans, conreat sobretot als segles XVIII i XIX, però que ja provenia del XVII, el qual es componia de sainets, entremesos i "juguets còmics" que, sense gaires pretensions literàries, tenien la finalitat bàsica de fer riure. És així que totes les peces d'Asmarats van acompanyades de subtítols diversos que ens indiquen el seu caràcter humorístic: "comedia", "comedia de costums estiuenques", "humorada", "juguet còmic", "joguina comica", "monòlech còmic", "monòlech-diàlech-juguet", "diàlech comich", "diàlech

còmic de circumstancies", "entremès", "entreteniment", "intermedi comich carnavalesch", "sainete", "sainet caricaturesc" o "caricatura còmica fantàstica". Així mateix, els títols de bona part de les peces permeten d'imaginar que la trama consisteix en una situació còmica originada en cada cas a partir d'una localització diferent: *A cal apotecari*, *A cal pintor*, *A cal sabaté*, *A cal callista*, *A cà'n taps*, *A cà la tieta*, *A cal curandero*, *A cal retratista*. Entre les obres, però, també hi trobem peces líriques –la "sarsueleta còmica en un acte" *Els plats trencats*, amb música de Josep J. Verdager, i el "passatemps còmic-líric" *A cal pintor*, amb música d'Amadeu Cristià–, teatre infantil –la "comedietta en vers" *L'aprenent*, i el "quadret en prosa del natural" *Les nenes de la colonia*–, paròdies –*Quan no's té*, "parodia del drama Juan José en un acte y en vers", escrita amb Antoni Saltiveri i Vidal, o *El xaradistich*, "parodia-capritxo-humorada o lo que sigui, inspirada en el drama El mistich"–, i, fins i tot, algunes peces influïdes pel gran guinyol, un gènere de moda a

FORN DE PA
Martí
Carrer Gran, 30 - Tel. 797 05 15
08310 ARGENTONA

TINTORERIA TRADICIONAL
PLANXAT A MÀ
MÀXIMA QUALITAT
LLIURAMENT 24-48 HORES

La Bugaderia

Av. Puig i Cadafalch, 7 - Tel. 93 756 07 81 - Argentona

França al començament del segle XX —com ara la “tragedia còmica paròdia guinyolesca en un acte y quadre” *La clau malehida*.

Finalment, cal dir que Asmarats també va escriure la lletra de la sardana *El rei del calçat* —amb música de Nohssé, Boileau y Bernasconi— i, juntament amb l'escriptor i editor Lluís Millà, una humorada en un acte i en vers anomenada *La sardana dels geperuts*. A més a més, també féu traduccions com ara el “juguet comich en un acte y en prosa trasplantat a la escena catalana” *La Samatruquis*, del 1894, o el “sainete en vers arreglat al català” *Els tremendos*, del 1905.

Davall us presentem el relat d'una excursió de dos dies de durada que el 1892 Asmarats i dos amics seus van fer a Argenton —narrat amb un to jocós potser semblant al que l'autor devia usar en les seves obres dramàtiques. Tot i que aleshores ja feia temps que funcionava el tren entre Barcelona i Mataró, els tres barcelonins fan tot el trajecte amb un cotxe de cavalls, un trajecte que comença a les quatre de la matinada a la Ciutat Comtal. Els excursionistes estan tres quarts d'hora fins a Badalona, són a Montgat a la sortida del sol, passen per Vilassar i Mataró, i des d'allà triguen mitja hora a arribar a Argenton. La tornada, feta d'una tirada, és de quatre hores (al galop).

Un cop són a Argenton —on la gent, en sentir els cascavells de les

haques, surt al carrer a veure què passa—, tiren cap a la pujada del cementiri per fer cap a la desapareguda masia de can Boba de les Vinyes —a l'article, “can Doba de las Pinyas”—, on els rep un tal Salvador i on s'hostatgen uns estiuajants —atès que, segons Asmarats, gaudia de força anomenada. Tot seguit, la celebritat de les aigües d'Argenton els fa anar a veure la riera i dues fonts, una de les quals, envoltada d'una barana de ferro, és en un “chaletet” en el qual un home ven gots d'aigua medicinal i ametlles ensucrades. A l'altra, d'on raja aigua amb gust de ferro —les tarifes de la qual varien segons la procedència dels qui la prenen—, s'hi arriba baixant uns quants esglaons.

Per la descripció de les dues fonts —i fent servir de guia el llibre editat per l'ajuntament de la vila *Les fonts d'Argenton*—, podríem pensar que la primera es tracta de la font d'en Pau —anomenada de primer font Ballot i situada antigament al mateix lloc on d'ençà del 1921 es troba la font del Mig actual. Aquella font, construïda el 1869, havia estat molt visitada per les qualitats curatives de la seva aigua i també per l'aigua ferruginosa que hi rajava provinent de la font del Ferro. Seguint aquest raonament, la segona font havia de ser la font del Ferro mateix, tot i que el llibre esmentat indica que la construcció d'obra que la resguar-

dava datava del 1899, i sabem que l'excursió fou feta el 1892. D'altra banda, si tenim en compte que els excursionistes passen per la riera, és difícil de creure que ho facin per anar a parar al veïnat de Lladó, on són aquestes fonts.

Una altra possibilitat és que els visitants es trobessin al veïnat de Clarà, on hi havia la font del Manantial de Clarà —concretament davant de Ca l'Ermità i gairebé al començament de la riera de Clarà—, que desaparegué més tard quan s'hi muntà una planta d'embotellament d'aigua. Sabem que a aquesta font, protegida per una construcció amb una portella metàl·lica, s'hi baixava per unes escaletes i que, situada en una esplanada amb una gran arbreda de plàtans, era un lloc d'esbarjo molt concorregut. Aquesta descripció concorda força amb la de la segona font de l'article, per bé que l'aigua de la font del Manantial de Clarà, que tenia propietats digestives, no era ferruginosa, com la d'aquella, sinó “bicarbonatada”. La segona hipòtesi, però, és reforçada pel fet que al mateix veïnat de Clarà hi ha també, situada dins la finca de Can Calau, la font de l'Alzinà, on, segons *Les fonts d'Argenton*, “destaca una grossa i vella alzina, de segur centenària”. Aquesta alzina podria ser la mateixa que els excursionistes admiren i que, segons que sembla, havia estat el model per al decorat d'una representació al

Llibreria i Papereria

CASABELLA

SERVEMPRESA
GRUP DE SUMINISTRADORS DE EMPRESA

Puig i Cadafalch, 10 - Tel. 93 797 10 63
08310 ARGENTONA

fruites

SERVEI

A

DOMICILI

GRATUÏT

Carrer Gran, 12 • Tel. 93 756 12 83 • ARGENTONA

Liceu de l'òpera de Meyerbeer *L'africana*. De totes maneres, ens faltaria saber quina és la primera font que visiten al veïnat de Clarà, una font l'aigua de la qual feia una pudor força desagradable.

Si més no, aquest article ens pot permetre de veure Argentona amb els ulls d'un foraster d'altres temps i de conèixer una altra de les

múltiples històries particulars que integren la història de la nostra vila. Així, doncs, podrem recordar o descobrir alguns trets familiars per als seus habitants passats que s'han perdut amb els anys —per exemple, l'ús de les haques, tan populars aleshores, fins al punt que n'hi havia una estampa en una capsa de mistos, o els hostals amb

menjadors al pis de baix, com l'hostal Montserrat de Mataró— i d'altres que encara perviuen —com el costum, generalitzat al país, d'anomenar amb motius els habitants dels pobles veïns, en aquest cas capgrossos. Alhora, podem sentir una mica d'enyorança d'aquella època en què Argentona fou cèlebre per les seves fonts.

Una excursió á Argentona (històrich)

A mon apreciat amich Joseph Tarragó y Esteve.

Confesso que d'excursions n'he fet pocas: pero desde la última verificada en lo poble indicat, creguin que vaig quedar-me ab ganas de no ferne cap mes (per aquest any).

Y no perque no m'hagués divertit: molt a 'l contrari, la barrila no 's va separar may de mi, perque allà ahont jo vaig també vé ella.

Anaba ab dos companys que se'n podria dir de fatigas, puig que l' un es un salta-taulells móll aixerit y l'altre un meritori no menos aixalabrat.

Tots dos se tractan ab animals: vull dir que tenen més afició ells á las hacas que no pas un promés á la duenya de'l seu cor.

Un d'ells, que li sobran los diners que á mí 'm faltan, se permet lü luxu de tenir un parell d'hacas més bonicas que aquellas fotografias que hi ha en las capsas de mistos, y un cotxet que tant pót servir de carret com de tartana.

Lo que no pót fer es lo servey de conductora, perque es tan petit, que tot just n'hi caben dos per banda y encara vestits d'estiu.

Ab las dos hacas á la llarga vestidas de las festas prenguérem assiento en lo cotxet los tres excursionistas y arrancàbam de Barcelona á las quatre de'l dematí, hora que la lluna encara estava prestant lo seu servey acompanyada d'alguns núvols que feyan la cara d'haver perdut la nit.

Ab un copet de latigo y'l soïroll de un petó, aquells animalets se posaren á córrer com uns desesperats.

Nosaltres gosàbam admirats de'l conjunt que féyam en mitj de la naturalesa; lo cel tol plé de topos, la fresca que en aquella hora corria, lo continuo soroll de 'ls cascabells, la velocitat que portàbam, la claror de la lluna mitj apagada y la poca resplandor de 'ls fanals de 'l cotxet, era una cosa deliciosa.

En menos de tres quarts d' hora ja féyam la copa á Badalona.

A 'l arribar á Mongat y á 'l ésser; dall d'aquella pujada més drete que la esquena de qualsevol contribuyent, se'ns presentà á la vista aquell espectacle que la naturalesa es qui tè'l privilegi de representar-lo ab més ó menos éxit.

Parlo la surtida de'l sol: ¡qué hermós era véurer aquells núvols estripats que com enribetats ab cinta daurada rebian la primera ullada de'l sol!

Forn de Pa
Pastisseria

Tel. 93 797 02 04

08310 ARGENTONA

LA JÚLIA

CONFECCIÓ INFANTIL
i MERCERIA

Carrer Gran, 34 - ARGENTONA - Tel. 93 797 01 02

¡Que era boníich aquell apoteosis que formaba á 'l treure 'l cap escampant sa potent resplandor per sobre'l mar!

Aquell mohiment suau que feya l'aygua niquelada (no sempre ha de ser platejada) pe'ls raigs de 'l sol, podrà ser una escena mólt vísta, però no cansa may de admirarse.

Fins las hacas que 'ns arrossegaban á 'l contemplar aquella bellesa no van poguer menos que alzar la qüa y llenzar una... exhalió (parlant fi).

A'l arribar á Vilassar várem fer una hora d' alto, y allí en una casa que 'ls baixos són ocupats per una fonda y en la part alta de la fatxada s'hi llegeix «Depósito de sanguijuelas,» várem esmorsar. Afortunadament, de sanguijuela no'ns ne van servir cap.

A las hacas també 'ls várem donar 'l seu pinso y mentres ellas escuraban lo morralet nosaltres várem arribarnos á la platja, saltant per sobre d'algunes rocas ahont nos várem entretenir á buscar petxinas: pero ab tanta afició que á mí, distret, una onada va atrapar-me y 'm va llimpiar las sabatas que las vaig tenir frescas un bon rato.

Emprenem la marxa altra vegada y no parem fins arribar á Mataró.

Allí vam hospedarnos á'l hospital de Montserrat, ahont estan instalats en los baixos las menjadoras pe 'ls animals irracionals, y

en los alts hi ha 'ls menjadors, que 'n podríam dir pe'ls racionals.

Mentres esperábam que arribés l'hora de dinar, várem anr á dar un vol de foraster pe'l poble, y entrárem en una iglesia ahont s' hi feya una festa extraordinaria... pe'ls de la casa, ja que'ls devots eran molt escassos.

Lo que 'ns va distréurer va se'l modo que allí tenen de fer pagar la cadira; puig que aquell que vól séurer té de anar á un recó de la iglesia y llogarla tenint de pèndre's la molestia de portársela allá hont li sembli. Verdaderament alló sembla un mercat, y un mercat á dins de la casa de'l Senyor... rector, no hi pega.

Després vam anar á fer l'ab-senta encara que més ben dit, la vam desfer; y 'ns vam fer enlluernar las sabatas per un llimpiabotas ambulat y geperut que, segons nos va explicar, ell va ser lo primer que va introduhir aquet negoci en lo poble y que además d'ensenyar y enllustrar á varios de la seva parentela, aquets se van establir y ara li fan la competencia. ¡Pobre home! no hi haívia més que mirarli'l cap: acreditaba molt bé que era de Mataró.

Però com aquesta carretera es mólt llarga, y á fi de no allargar massa aquest article, en lo número vinent explicaré la nostra arribada a'l poble de Argentona y las peripécias ab que várem trobarnos.

Per lo tant, mentre nosaltres

anem caminant, vostés poden aná' esperant.

De Mataró á Argentona ab lo nostre cotxet vam estarhi mitja hora ben grassa.

A'l entrar á'l poble trobem un home alt, sech, ab unas orelles com dos setrills i caminant ab unas pas-sas que á'l menos hi havia dos metros de distancia de l'una á l'altra.

A'l preguntarli cap ahont podíam girar per' anar á ca'n Doba de las Pinyas, que's una casa de pagés de las que tenen mes anomenada, aquell bon home'ns mirá ab una cara com volguent dir —¿què us burleu de mi?— Però á'l véurer que insistíam tan formals, no va poguer menos que donarnos algunas senyas que várem acabar per no enténdrer.

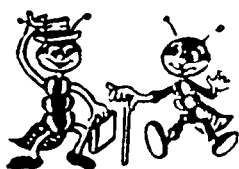
Però com qui tè la llenga diu que va a Roma, nosaltres, fent ús d'aquest membre, várem poguer arribar á la casa aquella; essent avans la admiració de'ls argentonnins que á'l sentir lo soroll de'ls cascabels sortian á las portas á fer lo seu comentari pe'ls animals que portábam; ó mes ben dit, pe'ls animals que'ns portaban á nosaltres.

Avans d'arribar á ca'n Doba de las Pinyas trobem una pujada y com es natural la pujem; pero á'l ser á dalt trobem una baixada que'ns obliga á baixar de'l petit carruatge.

A prop mateix de'l cim d'aquellas pujadas se troba lo cementiri que es com mólt altres senzi-

GRANJA FORMIGA D'ARGENT

1 i 2

C/. Dr. Farrero, 16 - Tel. 93 797 00 71
C/. Puig i Cadafalch, 3 - Tel. 93 797 20 50
08310 ARGENTONA

LA FONDA D'ARGENTONA

Passeig Baró de Viver, 56 - 08310 Argentona
Tel.: 93 797 40 08 - Fax: 93 756 13 60

Restaurant
Banquets i convencions
Sales polivalents
Cursos de cuina
Club Gastronòmic
Servei de catering

llet... y lleig: la fatxada emblanquineda y 'l corresponent reixat de ferro y una creu á'l mitj.

Allí dins... Pero, deixem á'ls morts en pau, que prou feyna tenen.

Girem per un camí que hi ha entremitj de una vinya y á 'l extrem ja veyem la casa ahont havem de fer cap.

A'l arribarhi tothom nos va venir á saludar; fins los gossos se'ns enredaban per las camas.

Un mosso de la casa va ajudar-nos á despullar las hacas y á portarlas á l'estable, y ho feya tant de gust en Salvadó que semblaba que cuydés á las sevas germanas.

A nosaltres nos van servir café ab un plat, una xicra y una culle-
ra de fusta, que, si be la vajilla era molt original, lo café no podia ser mes bo.

Un cop reposats, ab una familia que allí veraneja, de la que'n formaban part dos simpáticas senyoretas, van acompanyarnos a la riera.

Després van acompanyarnos á las fonts, allà hont se troban aquelles célebres ayguas que van donar celebritat á'l poble de Argenton.

A la primera que várem anar hi ha una especie de chaletet ab la font á'l mitj voltada per una barana de ferro, y un home á dintre que per cinch céntims dóna un gotet d'aquella aygua que podrá ser tot lo medicinal que vulguin; pero que á'l moment de béuerla deixa una olor que no es pas d'aygua de Colonia ni de essencia de rosas.

Després de algún tour de force várem dragarnos dos ó tres gotets acompanyats de una admetlla en-sucrada y abandonárem aquell establiment aygalit per anar á la font ferruginosa.

Aquesta ja está montada de un altre modo; per anar á la aixeta s'han de baixar uns quants esglahons; pero sols tenen dret á baixar-

los los consumidors, y encara ab una tarifa de preus especials, segons nos várem fer explicar per curiositat.

Los que són de 'l mateix poble pagan cinch céntims per boca y'ls donan un bitllet que serveix pera beure'n tanta com los dongui la gana... ó la set; los de'ls pobles vehins deu céntims; los forasters quinze y'ls estrangers un ral; no-mes hi falta que exigeixin la cédu-la personal perque ningú 'ls enganyí... com várem fer nosaltres.

Un cop probada l'aygua que's deixaba béurer mes que l'altra, si be tenia un gust de ferro vell molt pronunciat, vam marxar tot xano-xano cap á la casa que'ns hospedábam, perque'l cel amenasaba aygua; cosa, que'n portabam ja la panxa plena.

Mentres estábam contemplant una alzina mónstruo (que segons se diu va servir de modelo pera pintarla en una decoració de'l teatro de'l Liceo pera l'ópera La Africana), tot de un plegat nos cáu á sobre un ruixat que semblaba que'ns haguessin dirigit las mangueras cap á nosaltres.

Desgraciadament la várem tomar tota, y un cop tots plegats estábam passats per aygua, llavors várem ayxoplugar-nos y, com es natural, allavoras las regadoras van acabar l'aygua.

Després lo cel va serenarse y nosaltres várem prepararnos á toca 'l dos.

Un cop á 'l poble á l'haca de'l devant li va passar pe'l cap de no volguer aná endavant y ficarse per las botigas que trobaba, y en Salvadó que procuraba que'ns poguessim salvar, va fer tot lo que va poguer per' convéncer aquella bestia; pero aquesta'n feia tan cas com si sentís plóurer.

Pero qui va sentir plóurer altra vegada, várem ser nosaltres, perque'ls núvols que ja s'havian fet duenyos altra vegada de'l espay, van comensar á escupir fins que váren lograr que'ns retiréssim d'aquell tinglado.

Y ja'ns tenen á desmontar las bestias ab l'ajuda d'en Salvadó.

A'l véurer que la nostra marxa's feya difícil, va acordarse per unanimitat passar la nit allí, y á

aquella casa van oferirnos sopar y llit, dos elements indispensables. Després de haver sopat y pera pahir las garrofas (jo de las monjetas ne dich garrofas) várem fer la bes-cambrilla, pero ab unas cartas que cada una semblaba un tall de can-salada per la grassa que contenia.

Y per últim vam instalar nos-tres cossos en un llit de matrimo-ni de fusta (lo llit, s'entén), y allí's va passar balans de las nostras operacions acompanyat d'algun pessich que quedaba marcat en la part de'l asiento, fins que la Sen-yora Són va presentarnos la factu-ra.

A la matinada següent marxá-bam cap á Barcelona, corrent com uns dimonis (las hacas), y encara que arribárem sens novedat, teni-am tots los óssos desllorigats de resultas de quatre horas se-guidas de sotragueig general.

J. Asmarats

“Camí de Granollers”,
de Ramon Martí Alsina